

АНАЛИЗА РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ И РУРАЛНОГ РАЗВОЈА ЗА ИЗРАДУ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ СРБОБРАН ЗА ПЕРИОД 2022-2030. ГОДИНА

1. Пољопривредно и шумско земљиште

Пољопривредно земљиште (коришћено и некоришћено) у општини Србобран захвата 27.411 ха, што представља 96,7% њене укупне територије. Са друге стране, званични подаци указују да се под шумама налази свега 19 ха, што чини 0,06% територије Општине (Табела 1).

Табела 1. Расположено земљиште пољопривредних газдинстава, 2018. година

Јединица локалне самоуправе	Пољопривредна газдинства са земљиштем (број)	Расположено земљиште пољопривредних газдинстава (РЗПГ)							
		Коришћено пољопривредно земљиште (КПЗ)		Некоришћено пољопривредно земљиште		Шумско		Остало	
		ха	% РЗПГ	ха	% РЗПГ	ха	% РЗПГ	ха	% РЗПГ
Општина Србобран	1.481	24.788	86,2	2.623	9,1	19	0,1	1.321	4,6

Извор: РЗС (2018). Анкета о структури пољопривредних газдинстава.

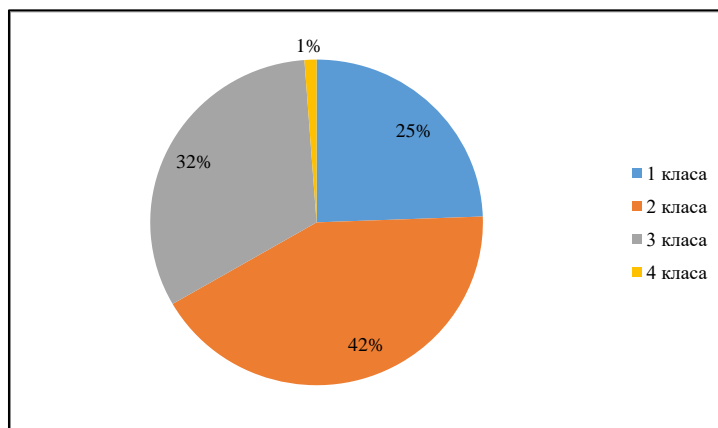
Изразито ниска шумовитост представља проблем не само са аспекта заштите здравља становништва и животне средине, већ и са аспекта заштите земљишта од ерозије, која у значајној мери утиче на смањивање приноса гајених биљака (одношење најплоднијег површинског слоја земљишта, механичко општећење биљака, одношење семенског материјала, смањује влажност ваздуха и земљишта).

1.1. Квалитет, обим и структура коришћеног пољопривредног земљишта

У педолошком саставу земљишта општине Србобран преовлађују чернозем и ливадске црнице. Доминира карбонатно земљиште, а нешто мањи проценат је у класи средње карбонатних (26,03 %) и јако карбонатних земљишта (24,58%). У односу на рН вредност, реакција земљишног раствора се креће у интервалу слабо алкалне до алкалне реакције, што је у вези са садржајем креча у карбонатном земљишту. Процентуално гледано, 95% земљишта спада у класу хумозног земљишта, а обезбеђеност земљишта азотом, лакоприступачним фосфором и калијумом је добра до висока.

Структура пољопривредног земљишта по катастарским класама приказана Графиконом 1 указује на његов висок квалитет. Наиме, 99% укупних површина спада у прве три класе квалитета.

Графикон 1. Структура пољопривредног земљишта по класама и културама

Извор: Годишњи програм заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта општине Србобран за 2021. годину.

Према подацима Анкете о структури пољопривредних газдинстава из 2018. године, коришћено пољопривредно земљиште на подручју општине Србобан захвата 24.788 ха, што чини 7,4% КПЗ Јужнобачке области. У структури коришћења најзаступљеније су површине под ораницама и баштама (97,1%), док ливаде и пашњаци чине свега 1,6% КПЗ (Табела 2). Примарна биљна производња је прилично униформна, обзиром да се индустријско биље и жита узгајају на готово 90 одсто укупне расположиве обрадиве површине.

У односу на 2012 годину, укупне површине КПЗ смањене су за 9,8%. Међутим, код појединих категорија уочавају се различити тенденције. Наиме, док су површине под окућном смањене за 61,6%, под воћњацима за 27,1%, ораницама и баштама за 10,8%, површине под засадама винове лозе су двостуко повећане, док су површине под ливадама и пашњацима веће за 4,1% (Табела 2).

Табела 2. Структура коришћеног пољопривредног земљишта у 2012. и 2018. години

Године	Број ПГ	Коришћено пољопривредно земљиште, ха					
		Укупно	Окућница	Оранице и баште	Воћњаци	Виногради	Ливаде и пашњаци
2018.	1.480	24.788	18	24.080	48	5	390
2012.	1.733	27.476	46,93	26.985,94	65,85	2,12	374,46
2018./2012. (%)	-14,6	-9,8	-61,6	-10,8	-27,1	+135,8	+4,1

Извор: РЗС, Попис пољопривреде 2012 и Анкета о структури пољопривредних газдинстава 2018

Посматрано према организационо правној форми пољопривредних газдинстава (Табела 3), структура КПЗ у општини Србобран је следећа:

- породична пољопривредна газдинства власници су 18.296 ха или 73,8% земљишта;
- правна лица и предузетници користе 6.492 ха земљишта или 26,2% коришћеног пољопривредног земљишта.

Број пољопривредних газдинстава у референтном периоду 2012-2018. године мањи је за 14,6%. Просечна величина КПЗ код породичних газдинства, такође, је смањена (3,1%), док се код правних лица бележи повећање величине поседа (са 218,8 ха на 381,9 ха) (Табела 3).

Табела 3. Коришћено пољопривредно земљиште према организационо правним формама

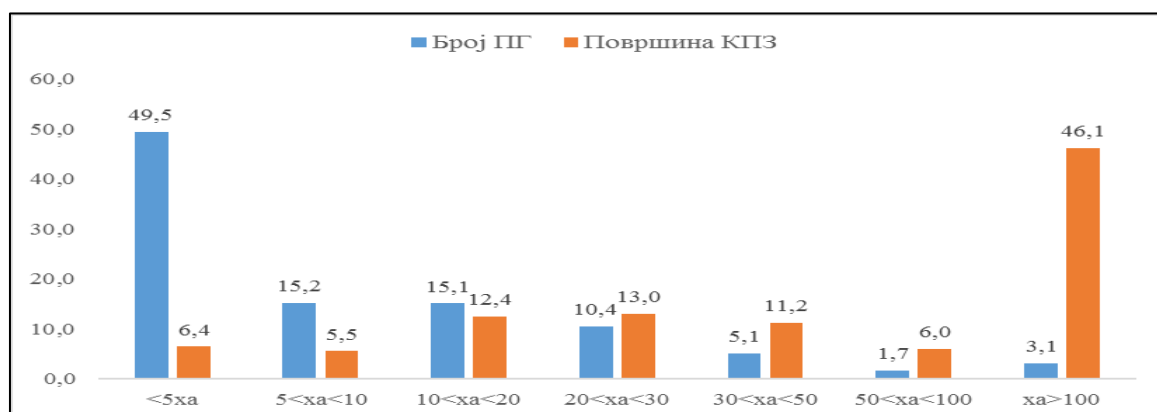
Организационо правна форма газдинстава	2018.			2012.		
	Пољопривредна газдинства	КПЗ, ха	Просечна површина КПЗ	Пољопривредна газдинства	КПЗ, ха	Просечна површина КПЗ
Породична пољопривредна газдинства	1463	18296	12,5	1708	22006.98	12,9
Правна лица и предузетници	17	6492	381,9	25	5469.02	218,8
Укупно	1480	24788	16,7	1733	27476.00	15,8

Извор: РЗС, Попис пољопривреде 2012 и Анкета о структури пољопривредних газдинстава 2018

Просечна величина КПЗ пољопривредних газдинстава у општини Србобран износи 16,7 ха, што је више у односу на регион Војводине (12,4 ха) и Јужнобачку област (12,8 ха). Међутим, ако се детаљније анализира структура газдинстава према величини КПЗ, закључује се да је она веома неповољна (Графикон 2). Наиме, половина пољопривредних газдинстава има просечну величину поседа мању од 5 ха, при чему ова газдинства управљају са свега 6,4% укупних површина КПЗ на територији Општине. Са друге стране,

3,1% газдинстава има поседе величине преко 100 ха, али овај мали број газдинстава управља са готово половином укупног КПЗ у Србобрану (Графикон 2).

Графикон 2. Структура газдинстава према величини КПЗ (%)

Извор: РЗС (2018). Анкета о структури пољопривредних газдинстава

1.2. Комасација

У катастарским општинама Србобан, Турија и Надаљ 1 извршена је комасација пољопривредног земљишта на укупној површини од 28.206 ха 93 ари 78 м², од чега је пољопривредно земљиште 25,768 ха 0,4 ари и 17 м². У 2018. години донета је одлука о спровођењу комасације у КО Надаљ 2, а предмет комасације (комасациона маса) су сва земљишта на комасационом подручју у укупној површини од 222 ха 66 ара и 16 м² пољопривредног земљишта (Службени лист општине Србобран број 8, 10.05.2018.). Окончање комасације се очекује до краја 2021. године. Међутим, након реституције дошло је до промене власничке структуре на пољопривредном земљишту, па се намеће потреба да се планира комасација и на том подручју.

Осим комасације, јединица локалне самоуправе спроводи и друге мере уређења (одржавање система за наводњавање; уређење атарских путева) и заштите пољопривредног земљишта (опремање пољочуварске службе, подизање ветрозаштитних појасева), а које се финансирају из сопствених средстава (Годишњи програм заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта општине Србобран за 2021. годину).

1.3. Пољопривредно земљиште у државној својини

Према подацима општинске управе, површина земљишта у државној својини износи 606,69 ха. Површина државног земљишта која је тренутно дата у закуп износи 418,25 ха: по праву пречег закупа на основу инфраструктуре налази се 45,4 ха; у закупу на основу сточарства налази се 270,68 ха; у коришћењу без накнаде налази се 5,04 ха, а у закупу по лиценци 42,5 ха. Процесом реституције пољопривредног земљишта значајно су смањене површине у власништву Републике Србије. Линеарно се смањује и прилив новчаних средстава по основу закупа, а самим тим и број пројектних активности које би се тим средствима могле финансирати. Тако је нпр. у 2018. години од закупа државног пољопривредног земљишта Општина приходовала 24.631.464,50 динара, а у 2020. години 94% мање (Годишњи програм заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта општине Србобран за 2018. и 2020. годину).

1.4. Наводњавање на подручју општине Србобран

Према подацима Републичког завода за статистику, 2018. (Анкета о броју газдинстава и наводњавана површина земљишта према врстама усева и категоријама коришћења),

на подручју општине Србобран укупно се наводњава 1.279 ха на земљишту 135 пољопривредних газдинстава.

Начини наводњавања који се примењују на подручју општине Србобран су: површински (52,4%), орошаваће или вештачка киша (14,3%) и кап по кап (33,3%), што се може видети из табела 4.

Табела 4. Начини наводњавања на подручју општине Србобран

Регион/Област	Начин наводњавања (%)		
	Површински	Орошавањем	Кап по кап
Република Србија	60,6	12,2	27,2
Регион Војводине	38,7	25,0	36,2
Јужнобачка област	37,7	33,1	29,2
Општина Србобран	52,4	14,3	33,3

Извор: Попис пољопривреде 2011/2012, Књига I

Извори воде у употреби за наводњавање су: подземне воде на газдинству (22,7%), површинске воде на газдинству (4,6%), површинске воде ван газдинства (68,1%), вода из водовода (3,9%) и остали извори (0,7%), (Табела 5).

Табела 5. Главни извори воде за наводњавање на подручју општине Србобран

Регион/Област	Главни извор воде за наводњавање (%)				
	Подземне воде на газдинству	Површинске воде на газдинству	Површинске воде ван газдинства	Вода из водовода	Остали извори
Република Србија	51,6	6,7	31,0	6,5	4,2
Регион Војводине	44,9	5,2	40,2	5,1	4,6
Јужнобачка област	56,2	5,7	30,9	3,5	3,6
Општина Србобран	22,7	4,6	68,1	3,9	0,7

Извор: Попис пољопривреде 2011/2012, Књига I.

На подручју ове Општине највише се наводњавају жита, затим кукуруз за зрно и шећерна репа. У мањем проценту се наводњавају и друге културе. За наводњавање се највише као извор воде користе површинске воде ван газдинства, а од начина наводњавања је највише у употреби површинско наводњавање (линеари и тифони).

1.5. Шуме и шумско земљиште

Србобран је општина која заузима територију од 284 км² од чега је површина под шумама 19 ха, односно 0,06% укупне површине Општине (Општине и региони у Републици Србији, РЗС, 2020. година). Са друге стране, подаци из Просторног плана општине Србобран (2013. година) указују на постојећу (планирану) намену шумског земљишта од 14,07 ха (0,05% укупне површине Општине), док подаци из документа Измена и допуна Просторног плана општине Србобран (2020. година) говоре да планирана намена шумског земљишта износи 20,49 ха (0,07% укупне површине Општине).

Због развоја пољопривреде и плодног чернозема, и у овој, као и осталим општинама у Војводини постоји проблем недостатка шума. У општини Србобран, пошумљавање је планско. Пре двадесет година су засађени ветрозаштитни појасеви који сад

представљају највећи део шумске површине у општини Србобран. Током 2017. године, планирани део је пошумљен, али су саднице пропале због неадекватног одржавања. По планском пошумљавању Општине предвиђена је садња беле врбе, пољског јасена, храста лужњака и сиве јове (Службени лист општине Србобран, број 12. 29.08.2019. https://rtv.rs/sr_lat/vojvodina/backa/srbobranu-najvise-novca-za-posumljavanje_1046053.html).

Општина Србобран је 2019. године подржана од стране Министарства заштите животне средине - Зеленог фонда Републике Србије за пошумљавање земљишта аутохтоним врстама дрвећа и жбуња, те је извршено пошумљавање на површини од 7,5 ха у самом Србобрану односно у девастираној шуми старој преко 200 година, на десној обали Великог бачког канала (на Вашаришту). Ова средства су износила 4 милиона динара, и то за саднице дрвећа и ситног растиња.

Општина Србобран је и 2020. године подржана од стране Министарства заштите животне средине - Зеленог фонда Републике Србије за пошумљавање деградираних површина општине Србобран аутохтоним врстама дрвећа. Извршено је пошумљавање површине у насељу Надаљ на површини од 7,73 ха. Пошумљавање је обављено искључиво аутохтоним врстама дрвећа које се на овом подручју од природе јављају и које су добро адаптиране на локалне услове средине (пољски јасен, храст лужњак, бела врба, кошараста врба, бела топола и сл.). Током 2021. године, у Општини је извршено пошумљавање на површини од 6 ха.

На основу горе наведеног, тренутна површина под шумама износи 35,3 хектара (што чини 0,13% укупне површине општине Србобран).

2. Примарна пољопривредна производња

2.1. Ратарска производња

На основу података Пописа пољопривреде из 2012. године и Анкете о структури пољопривредних газдинстава из 2018. године, у Табели 6 дат је преглед о структури ПГ према категоријама земљишта значајних за ратарску производњу.

Табела 6. Газдинства према величини коришћеног пољопривредног земљишта

Регион Област Град – Општина	Година	ПГ**	КПЗ*	Окућница		Оранице и баште		Ливаде и пашњаци	
				ПГ	ха	ПГ	ха	ПГ	ха
Р. Србија	2012	631.552	3.437.423	331.145	23.727	519.446	2.513.154	266.813	713.242
	2018	564.541	3.475.894	356.360	22.126	491.125	2.571.580	246.774	676.724
Регион Војводине	2012	147.624	1.608.896	84.693	5.747	118.052	1.466.176	4.335	114.638
	2018	127.070	1.574.366	61.601	3.497	112.876	1.433.130	2.705	112.742
Јужнобачка област	2012	31.867	286.793	17.308	953	24.322	274.012	622	7.953
	2018	25.276	273.729	11.957	560	22.465	262.394	469	6.086
Општина Србобран	2012	1.733	27.476	1.092	47	1.321	26.986	23	374
	2018	1.481	24.788	213	18	1.338	24.080	12	390

*КПЗ- коришћено пољопривредно земљиште, **ПГ – пољопривредно газдинство

Извор: РЗС, Анкета о структури пољопривредних газдинстава 2018.; Попис пољопривреде 2012. Пољопривреда у Републици Србији.

На подручју Србобрана, према подацима Анкете о структури пољопривредних газдинстава 2018, забележено је 1.481 пољопривредно газдинство, на којима је у употреби 24.788 ха земљишта. Удео КПЗ Србобрана у Јужнобачком округу чини 9,06%, док је на нивоу АП Војводине знатно мали и износи 1,57%. У односу на КПЗ Републике Србије, тај удео је још мањи и износи 0,71%.

Најзаступљеније категорије земљишта на територији општине Србобран су оранице и баште (24.080 ха), ливаде и пашњаци (390 ха) и окућнице (18 ха). Према Анкети о структури пољопривреде, забележено је присуство површина под сталним засадима: воћњаци (48 ха) и виногради (5 ха). Тако је удео у укупно коришћеном пољопривредном земљишту: 97,14% оранице и баште, 1,57% ливаде и пашњаци, 0,19% воћњаци, 0,07% окућнице и 0,02% под виногради.

У односу на 2012. годину, број пољопривредних газдинстава у 2018. години се смањило за 14,54%, док је 9,78% коришћеног пољопривредног земљишта мање у употреби. Површина за производњу на окућницама су за 61,7% смањене, оранице и баште се простире на 10,77% мање површина, док су ливаде и пашњаци увећани за 4,28%.

Укупне површине под ораницама и баштама у општини Србобран у 2018. години бележе смањење од 10,77% у односу на 2012. годину. Жита се гаје на 11.430 ха обрадивих површина и оне бележе повећање од 1,42% у односу на 2012. годину. Производња махунарки у 2018. години простире се на 12 ха, што је за 300% више површина забележених 2012. године. Смањене су површине под шећерном репом, индустријским и крмним биљем (60,82%, 13,28% и 65,68% мање у односу на 2012. годину, респективно за све три групе биља). Производња кромпира у 2018. години готово и да не постоји. Од 77 ха на колико се кромпир узгајао 2012. године, у 2018. години забележено је само 1 ха обрадивих површина.

Укупне површине под житарицама на територији општине Србобран у 2018. години бележе повећање од 1,69% у односу на 2012. годину и износе 11.460 ха. У сетвеној структури најзаступљенији је кукуруз за зрно – 8.194 ха и чини 71,5% засејаних површина под житима. Следе површине под пшеницом и крупником – 2.704 ха и чине 23,6% засејаних површина. Површине засејане јечмом у 2018. години бележе пораст од 74,73% у односу на 2012. годину и износе – 477 ха. Површине на којима се сеју тритикале, раж и дурум пшеница нису обухваћене пописом пољопривреде 2012, док је у Анкети 2018 забележена површина од 25 ха ражи и 26 ха тритикале.

Укупне површине под махунаркама у 2018. години на територији Србобран повећане су у односу на 2012. годину са 4 на 12 ха обрадиве површине. У 2012. години најзаступљеније су површине под пасуљем – 3 ха и површине на којима се гаје остале махунарке – 1 ха. У 2018. години целокупна производња махунарки се усмерила на производњу пасуља, те је залежено да је коришћена површина износила 12 ха.

У структури индустријског биља на територији општине Србобран, највеће површине засејане су сојом – 8.054 ха, што чини 73,30% укупних површина. После соје, највише површина засејано је уљаном репицом – 1.175 ха (10,69%); сунцокретом – 1.750 ха (10,93%). Остало индустријско биље је засејано на свега 3 ха, а остало биље за проивздњу уља на свега 1 ха обрадиве површине. Површине под дуваном, хмељом и лековитим биљем нису забележене у сетвеној структури индустријског биља на територији општине Србобран. Укупне површине под индустријским биљем бележе смањење у односу на 2012. годину за 13,28%. Површине под уљаном репицом бележе повећање на скоро 1.000 ха у односу на 2012. годину. Производне површине под сунцокретом такође бележе пораст у односу на 2012. годину и то за 127,27%. Површине под сојом бележе смањење у 2018. години за 31,37% од површина које су биле засејане 2012. године.

Укупне површине под крмним биљем у 2018. години, у односу на 2012. годину, расту за 52,66% и износе 209 ха. У сетвеној структури највеће површине заузима производња кукуруза за силажу (142 ха) – 67,94% од укупне површине под крмним биљем. На другом

месту се налазе површине под детелином и луцерком и та производња се обавља на 61 ха (29,19%). У сетвеној структури забележене су површине на којима се производе остале крмне легуминозе – 5 ха и мешавина трава – 1 ха.

2.2. Производња поврћа, воћа и грозђа

У производњи поврћа на подручју општине Србобран највише је заступљена производња парадајза, црног лука, паприке, купуса и кеља и карфиола.

Производња поврћа на подручју општине Србобран одвија се на 61 ха. Од укупног броја газдинстава на подручју Општине, 7,6%, односно 112 газдинстава бави се производњом поврћа.

Према критеријуму економске величине газдинства на којима се одвија производња поврћа најзаступљенија су газдинства која се сврставају у категорију вредности од 4 до 8 хиљада евра. На територији општине Србобран забележено је 62 газдинстава која припадају овој категорији економске величине, што чини 55,3% укупног броја газдинстава које се баве повртарством.

Следе газдинства која се сврставају у категорију вредности 15 до 25 хиљада евра, односно категорију од 2 до 4 хиљаде евра, а која броје 28, односно 15 газдинстава и имају учешће од 25,0%, односно 13,4% од укупном броја газдинстава на којима се одвија производња поврћа.

Затим, следе газдинства која су према економској величини сврстана у категорију вредности од 25 до 50 хиљада евра, укупно три газдинства, док је у категоријама вредности од 50 до 100 хиљада, 100 до 250 хиљада и 250 до 500 хиљада евра забележено по једно газдинство.

Посматрано са становишта структуре према типу производње, доминантно је заступљена производња на отвореном пољу која је намењена за потрошњу у свежем стању, а која се одвија на 39 ха. Производња поврћа на отвореном пољу за наведени вид потрошње реализује се у оквиру 79 пољопривредних газдинстава (Графикон 3).

Графикон 3. Структура површина под поврћем на територији општине Србобран према типу производње

Извор: Републички завод за статистику, Београд.

Следи производња на отвореном пољу која је намењена за индустријску прераду. Одвија се на 19 ха, а у овом типу производње учествује 10 газдинстава.

Производња поврћа у стакленицима и пластеницима одвија се на 3 ха, а у производњи поврћа у у овим условима укључено је 24 газдинства на територији општине Србобран.

Повртарска производња у општини Србобран треба да се развија због повољних агроеколошких услова који карактеришу ово подручје, али и због непосредне близине Новог Сада, релативне близине Београда и потенцијала за пласман великог дела производње на тржиштима ових градова.

Поред горе наведеног, за пласман производа важна је и непосредна веза са међународним аутопутем Е75, односно Коридором 10.

Производња поврћа мора да буде високо интензивна да би ценовно била конкурентна поврћу које се увози из земаља са изузетно повољном климом за повртарску производњу (Македонија, Турска, Албанија)

На територији општине постоје значајни капацитети за складиштење и чување пољопривредно-прехрамбених производа (хладњача капацитета 6.000т) што може позитивно да утиче на развој повртарства.

Велику шансу за развој повртарске производње на територији општине Србобран представља евентуална реактивација постојећих капацитета под стакленицима, што би омогућило континуирано снабдевање циљних тржишта различитим врстама поврћа.

У воћарској производњи на подручју општине Србобран доминантно је заступљена производња јабуке, а следе површине под лешником, вишњом, орахом, кајсијом, шљивом и малином. Производња се одвија на плантажним и на екстензивним воћњацима.

Од укупно 1.371 пољопривредног газдинства, колико је регистровано на подручју општине Србобран, свега 2,1%, односно 29 газдинстава бави се производњом воћа, док се производња грожђа одвија на 34 газдинства.

Воћарско-виноградарска производња није организована кроз задруге односно удружења, већ је организована на индивидуалном нивоу кроз газдинства.

Посматрано са становишта економске величине газдинства на којима се одвија производња воћа у општини Србобран најзаступљенија су газдинства која се сврставају у категорију вредности од 15 до 25 хиљада евра. Забележено је 18 газдинстава која припадају овој категорији економске величине, што чини 62,1% укупног броја газдинстава која се баве производњом воћа.

Следе газдинства економске величине од 25 до 50 хиљада евра учешћем од 10,3% у укупном броју газдинстава. Пољопривредна газдинства која се сврставају у категорију вредности од 8 до 15 хиљада евра, односно категорију од 50 до 100 хиљада евра, броје по два газдинстава и имају укупно учешће од 13,8% у укупном броју газдинстава у систему воћарске производње општине Србобран.

У производњи воћа на територији Општине забележено је једно газдинство које према економској величини припада категорији вредности од 1,5 до 3 милиона евра.

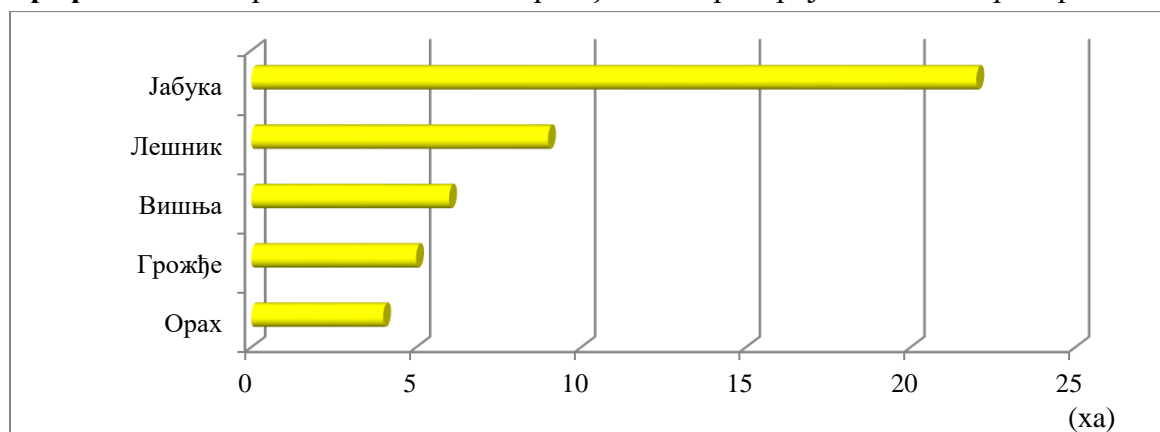
Најзаступљенија категорија економске величине газдинстава која производе грожђе су газдинства која се сврставају у категорију вредности од 15 до 25 хиљада евра (19 газдинстава), на којима се производња одвија на укупно 1 ха. Следе газдинства у категорији вредности од 2 до 4 хиљада евра (14 газдинстава), а виноградарска производња на овим газдинствима одвија се на укупно 2 ха. На наведених 33 газдинства у производњи су заступљене искључиво стоне сорте за конзумирање у свежем, односно прерађеном стању.

Забележено је једно газдинство у категорији вредности од 8 до 15 хиљада евра. Производња грозђа на овом газдинству одвија се на укупно 2 ха, од којих се на 1 ха гаје сорте за производњу белог вина, а на 1 ха сорте за црвена, односно розе вина.

Од укупне површине коришћеног пољопривредног земљишта на територији општине Србобран (24.788 ха) производња воћа одвија се на 48 ха.

Највеће учешће у производњи има јабука која се гаји на укупно 22 ха, што чини 45,8% укупних површина под воћем на подручју Општине. Према величини површина под воћем следи лешник који се производи на 9 ха, односно 18,8% површина, а затим и вишња која се гаји на 6 ха, односно 12,5% површина (Графикон 4).

Графикон 4. Површине под воћем и грозђем на територији општине Србобран

Извор: Републички завод за статистику, Београд.

Производња кајсије и шљиве одвија се на по 3 ха што чини укупно 12,5% површина, док се производња ораха и малине одвија на 4 ха, односно 2 ха, што чини 8,3%, односно 4,2% укупних површина под воћем на територији општине Србобран.

На територији Општине **производња грозђа** одвија се на 5 ха. У производној структури доминантно учешће имају стоне сорте за конзумирање у свежем, односно прерађеном стању, које се гаје на 3 ха, а у производњи овог грозђа учествује 33 газдинства. Сорте за производњу црвеног, односно розе вина и сорте за производњу белог вина гаје се на укупно 2 ха и ова производња се одвија у оквиру једног газдинства.

На територији општине Србобран функционише удружење "Бачки воћари и виноградарии".

2.3. Производња ароматичног, лековитог и зачинског биља

У општини Србобран регистровано је шест газдинстава која се баве производњом ароматичног, лековитог и зачинског биља на конвенционални начин, а нису регистрована газдинства која се баве органском производњом (Службени лист општине Србобран, број 12. 29.08.2019.).

2.4. Производња цвећа

На подручју Општине регистровани су расадници у којима се врши производња цвећа, најчешће сезонског. Пласман ових производа се начешће врши на подручју Општине, а одређени део цвећа се продаје и ван територије Општине, путем интернета. Поред производње цвећа на подручју Општине постоје и специјализоване продавнице за продају цвећа, односно цвећаре. На подручју општине Србобран има шест цвећара које подмирују потребе ЈЛС за цвећем.

2.5. Сточарство

По подацима Пописа пољопривреде 2012, на подручју општине Србобран било је 7.429,81 условних грла стоке на 1.403 пољопривредних газдинстава (4.135,31 условних грла (УГ) на 1.398 ППГ и 3.294,5 УГ на газдинствима 5 правних лица). У 2018. години, по подацима Анкете о структури пољопривредних газдинстава 2018, на подручју Општине било је 6.101 УГ на 727 ППГ (од чега је 3.927 УГ на 723 ППГ и 2.173 УГ на газдинствима 4 правна лица). На подручју Општине, у периоду између Пописа пољопривреде 2012 и Анкете о структури пољопривредних газдинстава 2018. године, дошло је до смањења броја УГ стоке (смањење за 17,9%) и броја пољопривредних газдинстава (смањење за 48,2%) који се баве сточарском производњом. На републичком нивоу је у наведеном периоду такође остварено смањење броја УГ и пољопривредних газдинстава.

Иако на подручју Општине постоје повољни услови за сточарску производњу она није довољно развијена. Преко броја условних грла стоке на 100 ха КПЗ (индекса густине сточног фонда) уочава се да је сточарска производња на нивоу Општине много мање заступљена у односу на ниво Републике (Табела 7).

Табела 7. Индекс густине сточног фонда 2018. године

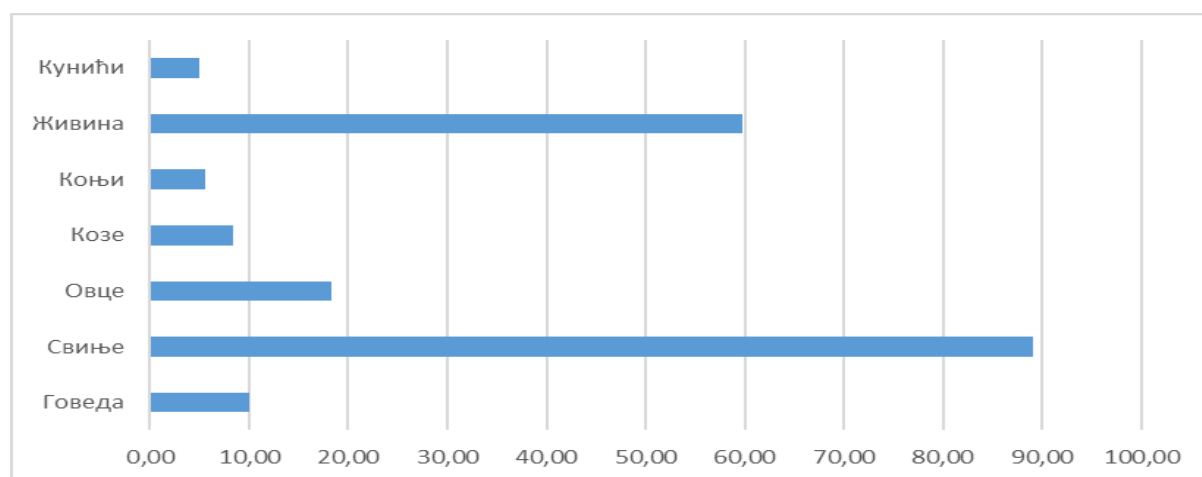
Република/ЈЛС	Број условних грла	Број УГ на 100 ха КПЗ
Република Србија	1.933.840	55
Општина Србобран	6.101	24

Индекс густине сточног фонда на нивоу ЕУ-28 у 2010. години износио је 78 условних грла/100 ха КПЗ (Eurostat, 2013).

Извор: РЗС. Анкета о структури пољопривредних газдинстава, 2018.

Од укупног броја пољопривредних газдинстава на подручју Општине сточарском производњом се бави 49,1% газдинстава (Анкета о структури пољопривредних газдинстава, 2018). Од газдинстава које се баве сточарством највећи проценат се бави свињарством (89,0%) и узгојем живине (59,7%) (Графикон 5).

Графикон 5. Структура газдинстава која гаје стоку на подручју општине Србобран (%)

Извор: РЗС, Анкета о структури пољопривредних газдинстава 2018. године

У области сточарства, на подручју Општине послују два правна лица: д.о.о. „Туринка“ из Турије која поседује уматичена грла лимузин расе (товна раса говеда, која је добрих особина плодности и отпорности и држи се у систему крава-теле) и EXTRA FARM доо Србобран из Србобрана чија је делатност узгој свиња.

Регистровано је и Општинско удружење сточара „Србобран“.

На основу података Управе за аграрна плаћана (Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за 2021. годину на територији општине Србобран, Службени лист општине Србобран број 6, 18.03.2021) на подручју Општине се у 2020. години 137 газдинстава бавило конвенционалном говедарском производњом, 94 газдинства производњом свиња, 77 газдинстава конвенционалном овчарском и козарском производњом, 16 газдинстава производњом живине и птицама и 10 газдинстава конвенционалном производњом коња, магараца, мула и мазги.

Говедарство. Говедарском производњом се по подацима Анкете о структури пољопривредних газдинстава 2018. године бавило 73 пољопривредна газдинства на којима је било 1.603 грла говеда. У укупном броју газдинстава која се баве овом сточарском производњом највеће је учешће газдинстава са 3-9 грла (78,1%). По процени Пољопривредне стручне службе Врбас (2021) на подручју Општине има 5 произвођача који држе око 30 грла музних крава, а већих произвођача који се баве говедарством нема.

Свињарство. На 647 ПГ на подручју Србобрана се налази 14.753 грла свиња. У укупном броју газдинстава које се баве свињарством највеће учешће имају ПГ на којима се налази 3-9 грла (46,6%). Значајније учешће имају и газдинства са 1-2 грла (21,4%) и 10-19 грла (19,2%). По процени Пољопривредне стручне службе Врбас (2021) не постоје већи произвођачи на подручју Општине.

Овчарство. Овчарством се на подручју Општине по подацима Анкете о структури пољопривредних газдинстава 2018 бавило 133 газдинства на којима се налазило 3.472 грла оваца. Највећи број грла се налази на газдинствима са 3-9 грла (55,2%). По процени Пољопривредне стручне службе Врбас (2021) на подручју општине Србобран постоји десетак произвођача који имају између 30 и 70 грла уматичених оваца.

Козарство. На подручју Општине је на 61 ПГ било свега 132 грла коза. Највећи број газдинстава је располагао са 1-2 грла, односно 77,0% газдинстава. Не постоје већи произвођачи (процена Пољопривредне стручне службе Врбас, 2021. година).

Живинарство. Као и код других сточарских производњи, тако и у живинарству, на подручју Србобрана не постоје већи произвођачи (процена Пољопривредне стручне службе Врбас, 2021. година). По подацима Анкете о структури пољопривредних газдинстава 2018, живинарством се бавило 434 газдинства на којима је било 91.208 грла живине. Ако се анализира узгоја кокошки носиља, у укупном броју газдинстава највеће је учешће газдинстава која држе 1-49 грла (84,1%), док је код узгоја бројлера највеће учешће газдинстава на којима има 100-299 бројлера (93,8%).

2.6. Пчеларство и рибарство

Општина Србобран припада Јужнобачкој области и по Попису пољопривреде 2012. године има 23 пољопривредна газдинства која су опредељена на пчеларску производњу. Према обрачуну од укупног броја газдинстава од 653 хиљада у Јужнобачкој области општина Србобран учествује са 3,5% газдинстава и са 3,4% укупног броја пшелињих друштава. У Општини Србобран укупан број пчелињих друштава је 755 хиљада од којих је већина кошница са покретним саћем (726) и мањим бројем кошница са непокретним (20). Насеље Србобран има 16 газдинстава и највећи број пчелињих друштава 412 хиљада, од којих је 398 хиљада кошница са покретним системом и свега 14 хиљада кошница са непокретним системом (Табела 8). У насељу Турија, 6 газдинстава има 338 хиљада пчелињих друштава, од чега је 328 хиљада кошница са покретним системом.

Табела 8. Преглед стања пчеларства и рибарства по газдинствима у општини Србобран, у хиљ.

ЈЛС	Број газдинстава	Укупан број пчелињих друштава	Кошнице са покретним саћем	Кошнице са непокретним саћем	Узгој рибе-пољопривредна газдинства
Јужнобачка област	653	22.617			
Општина Србобран	23	755	726	20	1
Насеља					
Надаљ	-	-	-	-	-
Србобран	16	412	398	14	
Турија	6	338	328	1	

Извор: РЗС Попис пољопривреде 2012. Београд

Насеље Србобран учествује са 54,6% у укупном броју пчелињих друштава у Општини, а насеље Турија са 44,8%. Постоји једно удружење пчелара „Сунцокрет” у оквиру кога се организују разне обуке од стране стручног кадра али још недовољне за унапређење пчеларства у Општини.

По подацима Управе за аграрна плаћања (Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за 2021. годину на територији Општине, 2021. год.) на подручју Општине се у 2020. години 41 газдинство бавило конвенционалном производњом у пчеларској производњи, док не постоје регистрована газдинства за узгој рибе.

3. Тржишни субјекти у пољопривредној производњи

3.1. Породична пољопривредна газдинства

У општини Србобран 2018. године (Анкета о структури пољопривредних газдинстава 2018) евидентирано је 1.481 ППГ, од чега је ППГ 98,8%, односно 1.463 газдинства.

По подацима Управе за аграрна плаћања (Портал отворених података Републике Србије) у Општини је у 2021. години регистровано 1.490 ППГ од чега је у активном статусу 1.360 газдинства.

Коришћено пољопривредно земљиште (КПЗ) на ППГ (КПЗ чине: пољопривредно земљиште на окућници, оранице и баште (укључујући угаре), вишегодишњи засади, ливаде и пашњааци - по методолошком упутству Анкете о структури пољопривредних газдинстава 2018). У власништву ППГ на подручју Општине налази се 18.296 ха, односно 73,8% укупне површине КПЗ. Просечна КПЗ по ППГ на подручју Општине је 12,5 ха, што је и више од дупло већа површина по газдинству у односу на републички ниво (Табела 9).

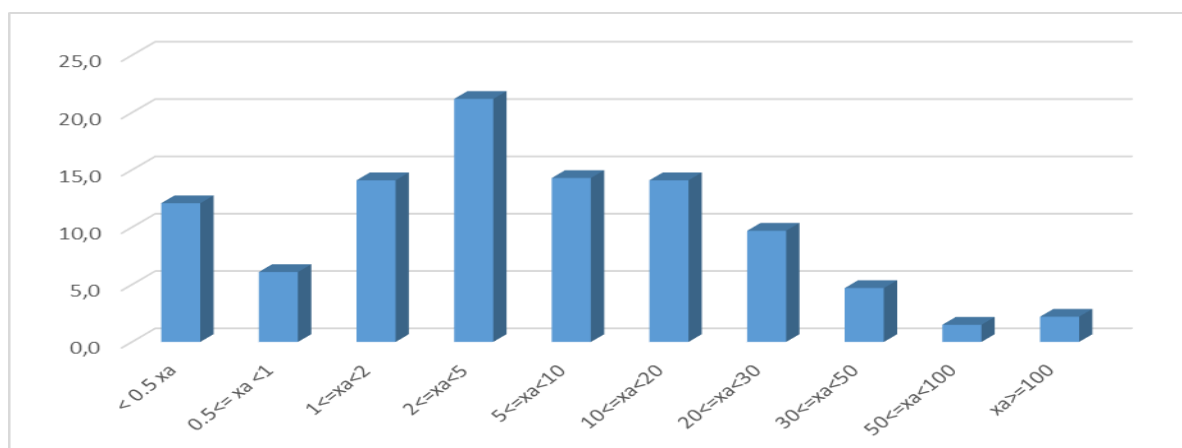
Табела 9. Просечно КПЗ по ППГ у Србији и општини Србобран, 2018. година

Опис	КПЗ, ха	Број ППГ	Просечно КПЗ по ППГ, ха
Република Србија (без КиМ)	2.916.125	562.895	5,2
Општина Србобран	18.296	1.463	12,5

Извор: РЗС, електронска база података Анкете о структури пољопривредних газдинстава 2018.

Анализирано по броју ППГ према величини КПЗ које користи (Анкета о структури пољопривредних газдинстава 2018) највећи број ППГ користи пољопривредно земљиште величине 2 до 5 ха (21,2%), али је значајно и учешће газдинстава величине 5 до 10 ха (14,3%), 10 до 20 ха (14,1%) и 1 до 2 ха (14,1%) (Графикон 6).

Графикон 6. Број ППГ у Србобрану према величини КПЗ током 2018. године

Извор: РЗС, електронска база података Анкете о структури пољопривредних газдинстава 2018.

ППГ према економској величини (Економска величина газдинства је новчана бруто вредност свих пољопривредних производа који се производе на газдинству по цени произвођача, изражена у еврима). На територији Општине највећи број ППГ припада групи ППГ који су у категорији остварене стандардне вредности производње 0-2.000 евра (22,4%), а значајно је учешће газдинстава са 4.000-8.000 евра (18,1%), 2.000-4.000 евра (17,6%) и 15.000-25.000 евра (17,1%). У односу на републички ниво ово је знатно повољније стање (27,6% са оствареном стандардном вредности производње 0-2.000 евра).

Радна снага на газдинству. По подацима Анкете о структури пољопривредних газдинстава 2018 у ППГ на подручју Општине укупно ангажована радна снага је 2.896 лица¹). Структура укупно ангажоване радне снаге на ППГ је:

- Носиоца газдинстава: 1.463 лица (50,5%);
- Чланова газдинства: 1.197 лица (41,3%);
- Стално запослени у породичним пољопривредним газдинствима: 10 лица (0,3%);
- Стално запослени код правних лица и предузетника: 226 лица (7,8%).

Полна структура на газдинствима. Од укупног броја носиоца газдинстава највећи број су мушкарци (79,8%), а када се анализира полна структура чланова газдинстава такође је веће је учешће мушкараца (56,6%).

Старосна структура на газдинствима. У структури менаџера (управника) ППГ на подручју Општине највеће је учешће управника старости 55-64 година (28,5%) и старости 65 и више година (25,8%). На подручју Општине значајно је веће учешће управника старости мање од 25 година (2,1%) у односу на ниво Републике (0,3%).

Образовна структура на газдинствима. Образовна структура менаџера ППГ на нивоу Општине је знатно повољнија у односу на ниво Републике, па је на општинском нивоу управника са практичним искуством 86,7%, основном школом 7,7%, а вишом обуком 5,6%, док је на републичком нивоу управника са практичним искуством 95,3%, основном школом 3,4%, а са вишом обуком 1,3% управника.

3.2. Предузећа и земљорадничке задруге

Према подацима Агенције за привредне регистре, број привредних друштава у области 01 (Пољопривреда, лов и одговарајуће услужне делатности), у активном статусу

¹ Како РЗС не располаже с подацима за све показатеље за ППГ, а да на нивоу општине Србобран ППГ чине 98,8% укупног броја ППГ, код неких показатеља су приказани подаци за укупан број ППГ.

регистрованих у општини Србобран у 2021. години износи 14 (Табела 10), док је у Регистру пољопривредних газдинстава (скр. РПГ)² у истој години уписано 13 предузећа (Управа за аграрна плаћања, Портал отворених података).

На основу интервјуа са члановима Радне групе за израду Плана развоја општине Србобран за период 2022-2030. година, у Општини послују следећа успешна пољопривредна предузећа, која се доминантно баве ратарством и откупом ратарских култура од пољопривредних произвођача, као што су: DEMAX, д.о.о., Србобран; „Агросимса“, д.о.о. за производњу, промет и услуге у пољопривреди, Србобран; „Туринка“, д.о.о. за пољопривреду, трговину и услуге, Турија; Туринка Млака ДОО за пољопривреду, трговину и услуге Турија; „Пионир“, а.д. Србобран; „Дебељачки аграр“, д.о.о., Србобран и друга.

Табела 10. Број привредних друштава¹ у области 01 Пољопривреда, лов и одговарајуће услужне активности, активан статус, период 2017-2021.година²

Опис	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Република Србија	2.775	2.840	2.562	2.564	2.564
АП Војводина	1.388	1.397	1.292	1.296	1.287
Јужнобачка област	419	425	392	401	389
Општина Србобран	15	13	14	15	14

¹/ Укључене су следеће правне форме привредних друштава: друштво са ограниченом одговорношћу, акционарско друштво, ортачко друштво, командитно друштво, огранак страног привредног друштва и представништво страног привредног друштва.

² За период 2017-2020 пресек на дан 31.12. За 2021. годину пресек на дан 28.10.2021.

Извор: Агенција за привредне регистре.

Број задруга које послују у области 01 (Пољопривреда, лов и одговарајуће услужне делатности), у активном статусу регистрованих у општини Србобран у 2021. години износи 10, што је за 3 задруге више у односу на 2017. годину (Табела 11).

Табела 11. Број задруга у области 01 Пољопривреда, лов и одговарајуће услужне активности, активан статус, период 2017-2021. година¹

Опис	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Република Србија	1.461	1.522	1.658	1.720	1.836
АП Војводина	689	691	729	765	809
Јужнобачка област	169	168	179	199	210
Општина Србобран	7	9	10	10	10

¹ За период 2017-2020 пресек на дан 31.12. За 2021. годину пресек на дан 28.10.2021.

Извор: Агенција за привредне регистре.

У Регистру пољопривредних газдинстава у 2021. години уписана је половина, тачније 5 земљорадничких задруга (Управа за аграрна плаћања, Портал отворених података), а ово се објашњава, како недостатком заинтересованости задруга за упис у овај Регистар (услед мало износа основних подстицаја за биљну производњу у оквиру директних плаћања), тако и тиме да један број задруга нема или не обрађује пољопривредно земљиште, као и да упис у РПГ није обавезан.

На основу интервјуа са члановима Радне групе за израду Плана развоја општине Србобран за период 2022-2030. година, земљорадничке задруге су доминантно општег типа и послују

² Иако је упис пољопривредних произвођача у РПГ који води Управа за аграрна плаћања Р. Србије добровољан, бесплатан и није везан за рок, само регистровани произвођачи у овом Регистру могу користити средства намењена за премије, субвенције и кредитирање који се исплаћују из буџетских средстава.

у сектору ратарске производње и откупа ратарских култура од пољопривредних произвођача (пласман пољопривредних производа обавља се углавном посредством земљорадничких задруга). С обзиром да је ратарство доминантна производња у Општини, задругарство је добро развијено у овој производњи, док је задружни сектор недовољно развијен у свим осталим секторима пољопривредне производње.

Структура земљишних поседа правних лица регистрованих у за пољопривредну производњу. На основу података Републичког завода за статистику (Анкета о структури пољопривредних газдинстава), 2018. године у општини Србобран евидентирано је 14 правних лица у сектору пољопривреде (0,9% укупног броја пољопривредних газдинстава), која располажу са 6.480 ха или 26% укупних површина коришћеног пољопривредног земљишта (скр. КПЗ) у Општини (Табела 12). Учешће КПЗ правних лица у укупној површини КПЗ Општине на нивоу је просека АП Војводине и знатно изнад просека Републике. Највећим процентом КПЗ правних лица (98%) располажу правна лица у категорији са 100 и више хектара земљишта, а оваква структура земљишних поседа у складу је са просеком на вишим територијалним нивоима.

Табела 12. Број правних лица и коришћено пољопривредно земљиште (скр. КПЗ), 2012-2018. година

Опис	Република Србија	АП Војводина	Јужнобачка област	Општина Србобран
	2012.			
Правна лица, број	1.933	1.018	232	22
Учешће правних лица у укупном броју ПГ (%)	0,3	0,7	0,8	1,3
КПЗ правних лица, у ха	606.574	426.461	66.374	5.468
Учешће КПЗ правних лица у укупном КПЗ (%)	17,6	26,5	23,1	19,9
	2018.			
Правна лица, број	1.373	778	151	14
Учешће правних лица у укупном броју ПГ (%)	0,2	0,6	0,6	0,9
КПЗ правних лица, у ха	557.866	404.756	64.228	6.480
Учешће КПЗ правних лица у укупном КПЗ (%)	16,0	25,7	23,5	26,1

Извор: Попис пољопривреде, 2012. године и Анкета о структури пољопривредних газдинстава, 2018. године. РЗС, база података, <https://data.stat.gov.rs/>

У односу на податке Пописа пољопривреде из 2012. године, број пољопривредних газдинстава у статусу правног лица у општини Србобран у 2018. години је смањен (са 22 на 14), док је истовремено повећана просечна површина коришћеног пољопривредног земљишта којима располажу ови субјекти (са 249 ха на 463 ха), што указује на укрупњавање поседа правних лица (Табела 12).

3.3. Предузетници

Према подацима Агенције за привредне регистре, број предузетника у активном статусу регистрованих у општини Србобран у области 01 (Пољопривреда, лов и одговарајуће услужне активности), у 2021. години износи 4, док је само један предузетник уписан у РПП (Управа за аграрна плаћања, Портал отворених података). Број предузетника у области пољопривреде објашњава се, како чињеницом да се мали број

предузетника бави пољопривредном производњом, као и чињеницом да се произвођачи који се баве пољопривредом доминантно региструју као породична пољопривредна газдинства.

4. Удружења пољопривредних произвођача

Према подацима Агенције за привредне регистре Републике Србије (<https://www.apr.gov.rs>) у општини Србобран у 2021. години регистровано је следећих пет (5) удружења у сектору пољопривреде:

- ✓ Удружење пољопривредника „Србобран Сентомаш“, Србобран;
- ✓ Удружење „Бачки воћари и виноградарски“, Србобран;
- ✓ Удружење пчелара „Сунцокрет“, Србобран;
- ✓ Удружење „Србобранска тракторијада“, Србобран и
- ✓ Општинско удружење сточара „Србобран“, Србобран.

Осим удружења „Србобранска тракторијада“ и удружења пчелара „Сунцокрет“, сва друга удружења су недовољно активна у раду и окупљају мали број чланица. Додатно ограничење за рад удружења и већа окупљања пољопривредника узрокује и стање пандемије, изазвано вирусом COVID-19.

Како удруживање пољопривредника није довољно развијено, у наредном периоду корисна би била подршка Општинске управе општине Србобран, ПСС Врбас и локалних медија, пре свега на промовисању значаја удруживања пољопривредника.

На развој удруживања подстицајно може деловати постојећа подршка националним мерама за примену Лидер приступа руралном развоју (подршка за формирање локалних акционих група и израду Локалних стратегија руралног развоја), као и признавање произвођачких организација од стране ресорног министарства, што се може очекивати у наредном периоду, а на основу Закона о уређењу тржишта пољопривредних производа (Сл. гласник РС бр. 67/21).

5. Пољопривредна механизација и складишни капацитети

Према Попису пољопривреде 2012. године, на територији општине Србобран забележено је 48 једноосовинских трактора у власништву, од којих су сви трактори старији од 10 година, а 42 коришћених у 2011/2012. години. У односу на Јужнобачку област, удео трактора Србобрану чини 2,79%. Учешће у укупном броју трактора на територији Региона Војводине је 0,45%, а у односу на Републику Србију је 0,03%.

Забележен број двоосовинских трактора у Србобрану у 2012. години је 1.288, од тог броја 81,68% су старији од 10 година (1.052 трактора). Учешће у односу на Јужнобачкој области је 5,88%, у односу на Регион Војводине је 1,2%, док је у односу на Србију 0,31%.

Број комбајна у 2012. години у општини Србобран износи 162, од којих је 137 комбајна старије од 10 година, а 159 су коришћени у 2011/2012. години. Учешће комбајна у Јужнобачкој области износи 7,41%, у односу на Регион Војводине је 1,52%, а у односу на Србију у питању је 0,52%.

У општини Србобран у 2012. години забележено је 200 берача кукуруза, што чини 6,32% берача на територији Јужнобачке области. У припреми земљишта коришћено је 929 плуга, што чини 5,39% од укупног броја плугова на територији Јужнобачког округа. У употреби је било 216 тањирача (4,16% у Јужнобачкој области). Забележено је 425 дрљача, 663 сетвоспремача и 17 ротофреза (са 5,32%, 6,73% и 2,91% у Јужнобачкој области, респективно за све три прикљичне машине).

Забележено је и 531 растурача стајњака (72,84% од укупно коришћених растурача на територији Јужнобачке области). У употреби је 33 сејалице и 557 прскалица (0,46% и 5,91% у укупном броју сејалица и прскалица Јужнобачке области, респективно за обе машине). Коришћено је 520 приколица и оне чине 2,37% укупног броја прскалица Јужнобачке области. Забележено је 1.348 коришћених косилица и 101 растурач стајњака у 2012. години.

На 407 пољопривредних газдинстава налази се 483 *објекта у којима су смештена говеда* са 5.045 места, од којих је коришћено 40,71% у 2011/2012. години. Овај број објекта чини 6,34% од укупног броја који је забележен на територији Јужнобачке области. На 1.303 пољопривредна газдинства налази се 2.516 *објекта у којима су смештене свиње*, који поседују капацитет од 38.071 места, од којих је у 2011/2012. години коришћено 56,51%. Од укупног броја у Јужнобачкој области, на територији Србобрана смештено је 6,61% смештајних капацитета. Забележено је 888 пољопривредних газдинстава са 1.309 *објекта за смештај кокошака носилца*, са капацитетом од 229.235 места, са 73.951 местом коришћеним у 2011/2012 години. Када су у питању *објекти за смештај остале стоке*, забележено је 480 објекта на 413 пољопривредних газдинстава. Укупан капацитет износио је 9.986 места, од којих је коришћено 8.060 у 2011/2012 години.

На територији општине Србобран у 2012. години забележено је 1.419 *кошева за кукуруз* смештених на 1.087 пољопривредних газдинстава. Капацитет кошева за кукуруз износио је 63.892 m³ од којих је у 2012/2012. години искоришћено 34.361 m³ (54,27%). На 79 пољопривредна газдинства смештено је 100 амбара капацитета 5.337 m³ од којег је искоришћено 3.434 m³.

Смештајни капацитети *силоса* на територији Србобрана износе 17.311 тону, од којих је у 2012/2012 години искоришћено 27.001 тона (89,34%). Силоси си су смештени на 7 пољопривредних газдинстава, а њихов број је 17. Њихово учешће у укупном броју силоса на територији Јужнобачке области износи 4,2%.

На територији Србобрана налази се 3 пољопривредна газдинства, на којима је смештено 3 *сушаре* капацитета 215 m³ од којих је у 2011/2012 години искоришћен 200 m³. Објекти за силажу смештени су на 3 пољопривредна газдинства и има их 5. Њихов капацитет износи 2.273 m³, од којих је искоришћено 2.242 m³.

На територији Србобрана налази се 571 пољопривредно газдинство, на којима је смештено 854 *објекта за смештај пољопривредних машина и опреме*, капацитета 60.224 m³ од којих је у 2011/2012 години искоришћен 55.961 m³.

Хладњаче су смештене на 1 пољопривредном газдинству и има их 2. Њихов капацитет износи 250 m³, које су потпуно искоришћене.

У општини Србобран постоје 3 пољопривредна газдинства са 6 *стакленика* капацитета 60.178 m³, од којег је у 2012/2012 години коришћено 50.178 m³. Постоји 92 *пластеника* на 40 пољопривредна газдинства, капацитета 32.070 m³. Од овог капацитета искоришћено је 29.874 m³.

6. Трансфер знања у пољопривреди

За трансфер знања пољопривредницима значајну улогу има ПСС „Врбас“, д.о.о., Врбас, која, поред праћења пословања на огледним газдинствима, у сарадњи са задругама, пољопривредним произвођачима и Канцеларијом за економски развој општине Србобран, организује предавања и зимске школе за пољопривреднике у оквиру различитих тема (Интерву, саветодавац Владимир Ранков, ПСС Врбас, 25.10.2021).

Поред саветодавне службе, Општинска управа општине Србобран значајно се ангажује у овом сегменту и то на различите начине (Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за 2021. годину на територији општине Србобран):

- ✓ Кроз сарадњу са регионалним развојним агенцијама, пољопривредном стручном службом, институцијама, развојним фондовима и другим стручним сарадницима повремено организује трибине на теме које интересују пољопривреднике;
- ✓ Ангажовање у сегменту пружања техничке и саветодавне подршке пољопривредницима при њиховом аплицирању на различитим конкурсима на републичком, покрајинском или општинском нивоу, као и из ИПАРД фонда;
- ✓ Јавно информисање о актуелностима у пољопривреди. Канцеларија за локални економски развој општине Србобран путем месечног билтена у електронској форми обавештава пољопривреднике о свим отвореним конкурсима и актуелним подстицајима у пољопривреди, као и путем СМС сервиса и базе контаката од око 300 пољопривредних произвођача.

Ограничени капацитети и ресурси ПСС Врбас и Општинске управе Србобран представљају ограничење за ефикаснији трансфер знања и информација за пољопривредницима.

7. Развијеност руралне економије кроз диверсификацију активности чланова пољопривредних газдинстава

7.1. Анализа развијености руралне економије

Главна грана привреде на подручју општине Србобран је пољопривреда, која представља значајан потенцијал развоја. Поред пољопривреде на подручју општине Србобран заступљена је и производња намештаја, производња изолационог материјала и прехранбена индустрија.

Као највеће насеље се издваја урбани центар Општине са 12.009 становника, док остала насеља бележе далеко мањи број становника и могу се сврстати у насеља сеоског типа.

У односу на број становника и просечну густину насељености, територија општине Србобран, изузев урбаног центра, спада у рурална подручја³ (Табела 13).

Табела 13. Број газдинстава, број газдинстава који обављају другу профитабилну делатност и број становника у општини Србобран по насељима

Општина Србобран - насеља	Укупан број газдинстава	Број газдинстава који обављају другу профитабилну активност	Укупан број становника
Србобран – градско насеље	1.195	87	12.009
Надаљ	325	16	2.008
Турија	421	58	2.300
Укупно	1.941	161	16.317

Извор: Попис пољопривреде 2012 године, web. link: http://popispoljoprivrede.stat.rs/?page_id=6221 и публикација Попис становништва 2011 године, РЗС, web. link: <https://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/Popis2011/Knjiga20.pdf>

³ Критеријуми ОЕЦД-а.

7.2. Диверсификација руралне економије кроз додатне економске активности пољопривредних газдинстава

На основу података Пописа пољопривреде из 2012 године, у општини Србобран, ниво насеља од 1.941 укупног броја газдинства, тек 161 је обављало другу профитабилну активност (која није пољопривредна) или 8,29%, при чему је број газдинстава са учешћем ових прихода у укупним приходима 50 и више % је тек 20, што чини 1,03% од укупног броја пољопривредних газдинстава. На основу овог оцена је да је њихов број занемарљив. Овакав податак и данас (2021 године) потврђују органи Општинске управе.

7.2.1. Прерада пољопривредних производа

Подаци „Пописа пољопривреде 2012 године“ показују да прерадом пољопривредних производа се на територији општине Србобран бавило укупно 91 пољопривредно газдинство, од чега:⁴

- **Прерадом меса** се бавило 23 газдинстава. Највише регистрованих газдинстава има насељу Тураја 12 и насеље Надаљ са 7 регистрованих газдинстава, док је 4 газдинства регистровано у Србобрану.
- **Прерадом млека** се бавило укупно 49 газдинства. Највећи број њих 22 је регистровано у Србобрану, а затим следе насеља Тураја са 18 и Надаљ са 9 газдинстава.
- **Прерадом воћа и поврћа** бави се укупно 22 газдинстава. Највећи број је регистрован у насељу Србобран 16 и у насељу Тураја 6, док у Надаљу нема регистрованих газдинстава који се баве овом делатношћу.
- **Прерадом других пољопривредних производа** на територији општине Србобран се бави укупно 5 газдинстава. Имајући у виду да је њихов број мањи од 5 по насељима њихови подаци нису исказивани у Попису пољопривреде 2012 године за ниво насеља.

У 2021. години Општинска управа Србобрана и Регионална Привредна Комора не располажу егзактним подацима за делатност прераде пољопривредних производа. Истиче се да је реч о малом броју газдинстава који немају у већем обиму развијену прераду пољопривредних производа те отуда и одсуство података.

7.2.2. Развијеност руралног туризма и могућности унапређења постојећег стања у области туризма у општини Србобран

На основу података из „Пописа пољопривреде 2012. године“ на подручју општине Србобран није било регистрованих породичних пољопривредних газдинстава која су се бавила руралним туризмом. Међутим, како је рурални туризам генерално у Републици Србији почео да се развија убрзано након 2008. године, то је случај и са АП Војводином и са општином Србобран. Тако да данас, у 2021. години, званично постоји:

- Hunting House доо Турија;
- „Салаш Татић“.

Према подацима Општинског центра за културу и спорт процес основања Туристичке организације Србобрана је у току.

⁴ Попис пољопривреде 2012 године, РЗС, web. link: http://popispoljoprivrede.stat.rs/?page_id=6221 (на дан 10.10.2021 године)

7.2.3. Остали видови других профитабилних активности пољопривредних газдинстава: народна радиност и стари занати, активности у шумарству и обрада дрвета, узгој рибе за продају

На основу података Пописа пољопривреде 2012 године није било породичних пољопривредних газдинстава која су се бавила *народном радиношћу*. На основу добијених података од Општинске управе ове активности покрива Општински центар за културу.

На основу података Пописа пољопривреде 2012 године (ниво насеља) на територији општине Србобран нема регистрованих газдинстава која се баве *активностима обраде дрвета*. Такође, нема регистрованих газдинстава која се баве *активностима у шумарству*.

И поред природне погодности локације Општине, у Попису пољопривреде 2012 године нема регистрованих породичних пољопривредних газдинстава која се баве *узгојем рибе за продају*.

На територији Општине нема ни један регистрован субјект који се бави *старим занатима*.

8. Мере подршке ЈЛС у сектору пољопривреде и руралног развоја

На основу члана 13. Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју (Службени гласник РС, бр. 10/13, 142/14, 103/15 и 101/16), Аутономним покрајинама и ЈЛС дато је право да утврђују мере подршке за спровођење пољопривредне политике за своје подручје. Средства за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја морају бити обезбеђена у буџету Аутономне покрајине и ЈЛС.

На подручју општине Србобран су одлични агро-еколошки услови за биљну и сточарску производњу, па се може констатовати да су ова два вида производње са правом приоритетна за финансирање у тренутном буџету. Приходи од закупа улажу се у одржавање атарских путева и опремање противградне станице.

Општина Србобран је једна од многобројних општина која доноси Програм мера подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја.

8.1. Анализа мера подршке сектору пољопривреде и руралног развоја општине Србобран

У 2019. години је планирано да се издвоји 4.000.000,00 динара, од тога: 2.000.000,00 динара за кредитну подршку; 1.500.000,00 динара за инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава и 500.000,00 динара за економске активности у циљу подизања конкурентности у смислу додавања вредности кроз прераду, као и увођење и сертификацију система квалитета хране, органских производа и производа са ознаком географском порекла на газдинствима.

Од горе планираног, издвојено је 1.000.000,00 динара за кредитну подршку, од чега је утрошено (реализовано) 995.505,00 динара (односно 99,55%).

У 2020. години је планирано да се издвоји 1.000.000,00 динара. Међутим, због пандемије COVID-19 није дошло до реализације.

У табеларном прегледу који следи (Табела 14), дата је реализација мере подршке кредитирању пољопривредних произвођача у 2019. и 2020. години.

Табела 14. Реализација мере подршке кредитирању пољопривредних произвођача у 2019. и 2020. Години, у динарима

Година	Износ одређених средстава	Износ подстицаја	Интензитет помоћи	Број корисника подстицаја	Износ искоришћених средстава
2020.	1.000.000,00	100%	/	/	/
2019.	1.000.000,00	100%	100.000,00 до 500.000,00	42	995.505,00

Назив и шифра мере: Кредитна подршка кроз меру остали облици кредитне подршке за пољопривредне кредите. Кредити су били наменски за обртна средства у пољопривреди.

Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: У складу са националним програмом пољопривреде.

Циљна група корисника ове мере су регистрована пољопривредна газдинства са територије Општине Србобран који имају активан статус. Мере су намењене за унапређење примарне пољопривредне производње и кроз финансирање обртних средстава. Не постоје специфични критеријуми за остваривање права на ову меру.

Информисање корисника о програму мера локална самоуправа Општине Србобран вршиће путем сајта Општине Србобран. Обавештења се објављују на огласним таблама општине и месних заједница.

Мониторинг и евалуација: Контролу реализације ове мере вршиће локална самоуправа општине Србобран. Пријем захтева и административне провере, провере документације врше банке са којима локална самоуправа Општине потпише уговоре о пословно техничкој сарадњи. Кредити се одобравају до момента постојања средстава за суфинансирање кредита, односно до истека предвиђених средстава у износу од 1.000.000,00 динара.

Оцена ефеката спровођења мере подршке кредитирању пољопривредних произвођача: Највећи број газдинстава на територији Општине Србобран чине мала газдинства. Она се врло често, срећу са проблемом недовољних новчаних средстава за започињање пољопривредне производње (сетва) или недостатком средстава за обнову сточног фонда или започињање сточарске производње уопште. Овом мером се обезбеђују неопходна средства како би сви неопходни радови, били започети на време. Искуство јасно показују да је ова мера, врло ефективна. Стратегијом општине Србобран за привреду и пољопривреду планирана је ова мера. На основу анализе мере кредитне подршке може се констатовати да је иста дала добре резултате и препоручује се наставак спровођења у планском периоду.

Организациони аспект спровођења мера подршке пољопривреде и руралног развоја на територији општине Србобран: У општини Србобран, питањима пољопривреде и руралног развоја се бави Одељење за урбанизам, стамбено-комуналне послове и заштиту животне средине. Део пољопривреде ради КЛЕР, пре свега саветник на пословима сарадње са привредницима и пољопривредницима (у саставу Кабинета председника општине). Такође, Општина комуницира са пољопривредним произвођачима посредством интернет странице, медија, телефона, презентација, семинара, али и произвођачи међусобно доприносе даљем ширењу информација.

У општини Србобран постоји евиденција пољопривредних произвођача. Наведена евиденција би се додатно могла унапредити тако да обухвати све пољопривредне произвођаче на територији ЈЛС са основним подацима о производњи и електронским адресама и бројевима мобилних телефона. Даљим унапређењем већ постојеће базе података обезбедила би се ефикасна комуникација путем циркуларне електронске поште и/или СМС порука.